ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Evy Hodanové a soudkyň Mgr. Mileny Filingerové a Mgr. Kateřiny Černé ve věci

žalobce: [redacted], IČO [redacted]
sídlem [redacted],
zastoupený advokátkou JUDr. Hanou Kapitánovou
sídlem Sady 5. května 36, Plzni

proti
žalovaným: **1.** [redacted], narozený dne [redacted]
bytem [redacted],

2. [redacted], narozená dne [redacted]
bytem [redacted],

oba žalovaní zastoupeni advokátkou Mgr. Alexandrou Juráčkovou
sídlem Na Výsluní 546, 252 67 Tuchoměřice

o zaplacení 383 350 Kč s příslušenstvím a odměnou, k odvolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 7. 9. 2022, č. j. 49 Cm 53/2017-389

Shodu s prvopisem potvrzuje Zuzana Loukotová.

takto:

I. Rozsudek soudu prvního stupně se v bodě I. výroku potvrzuje.

II. V bodě II. výroku se rozsudek soudu prvního stupně mění takto:

Žalobce je povinen zaplatit žalovanému 1) k rukám jeho právní zástupkyně do tří dnů od právní moci rozsudku náhradu nákladů řízení ve výši 125 972 Kč.

Žalobce je povinen zaplatit žalované 2) k rukám její právní zástupkyně do tří dnů od právní moci rozsudku náhradu nákladů řízení ve výši 125 972 Kč.

III. Žalobce je povinen zaplatit žalovanému 1) k rukám jeho právní zástupkyně do tří dnů od právní moci rozsudku náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 9 844,48 Kč.

IV. Žalobce je povinen zaplatit žalované 2) k rukám její právní zástupkyně do tří dnů od právní moci rozsudku náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 9 844,48 Kč.

Odůvodnění:

1. Shora uvedeným, v pořadí druhým rozsudkem zrušil soud prvního stupně ve věci vydaný směnečný platební rozkaz ze dne 3. 5. 2017, č. j. 49 Cm 53/2017-14 a žalobci uložil povinnost zaplatit žalovaným náhradu nákladů řízení ve výši 304 594 Kč.

2. Podle odůvodnění rozsudku se žalobce domáhal na žalovaných zaplacení směnečné pohledávky ve výši 383 350 Kč se směnečným úrokem a směnečnou odměnou ze směnky, vystavené žalovanými nikoli na řad žalobce dne [redacted] ve Zruči-Senci.

3. V námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu žalovaní uvedli, že směnka byla jednou ze dvou blankosměnek, jimi vystavených v souvislosti se smlouvou o půjčce č. [redacted], kterou uzavřeli se žalobkyní dne [redacted] a jíž se žalobce zavázal poskytnout žalovaným půjčku ve výši 170 000 Kč, účelově určenou na financování zálohy dle smlouvy o budoucí smlouvě o dílo a smlouvy příkazní, uzavřených mezi žalovanými a společností [redacted] V čl. II smlouvy bylo sjednáno zajištění pohledávky žalobkyně dvěma blankosměnkami, které byl žalobce podle čl. II bodu 2.5 smlouvy oprávněn doplnit tak, že do první směnky doplní datum splatnosti nejdříve 19. 11. 2015, resp. datum následující po splatnosti půjčky a jako směnečný peníz doplní dlužnou jistinu a smluvní pokutu za prodlení se splacením půjčky ve výši 0,25% denně z jistiny. S ohledem na propojenost žalobce a společnosti [redacted] v osobě společníka a jednatele, jakož i některých pracovníků, působících v obou společnostech, považují jednání obou společností za jednání jediného ekonomického subjektu. Žalovaní byli společností [redacted] uvedeni v omyl, že pro ně od banky získá úvěr a žalovaní budou moci využít program nulová hotovost. Na základě jednání se žalovanými společnost věděla, že nedisponují žádnými finančními prostředky ke splacení půjčky, úvěr jim však nezajistila. V omyl byli uvedeni i ohledně výše smluvní pokuty. V emailu z 31. 5. 2015 p. [redacted] žalovaným sdělila, že smluvní pokuta činí 0,05% z jistiny denně, v následné smlouvě byla stanovena na 0,25 % denně. Do směnky tak nemohla být doplněna částka odpovídající jistině 170 000 Kč a smluvní pokutě 213 350 Kč. Měsíční splátka půjčky byla podle emailu z 31. 5. 2015 stanovena ze smluvní pokuty, s tím, že klienti hradí pouze smluvní pokutu a jistina je hrazena z hypotečního úvěru. Nejednalo se proto o smluvní pokutu, ale skrytý úrok. Podle § 555 o. z. je ujednání o takto sjednaném skrytém úroku, který ročně činí 91,25% z jistiny, neplatné pro rozpor s dobrými mravy. Jedná se o lichvu. Ta nepožívá právní ochrany. Smlouva je proto spotřebitelským úvěrem v režimu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, jehož ustanovení § 18 zakazuje zajištění závazků ze spotřebitelského úvěru prostřednictvím směnky. Vystavení a použití směnky je s tímto zákonným ustanovením v rozporu. S ohledem na smluvní ujednání o poskytnutí finančních prostředků na účet zhotovitele

nebylo poskytnuté plnění žalobkyně ze zápůjčky žalovaným. Vystavení blankosměnky k zajištění zápůjčky je v rozporu s § 1813 o. z., podle něhož jsou zakázaná ujednání ve spotřebitelských smlouvách, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti nerovnováhu práv nebo povinností v neprospěch spotřebitele. Tento charakter má právě sjednaná smluvní pokuta, zcela bez ohledu na prohlášení žalobce v bodě 2.3 smlouvy, že půjčené prostředky nezbytně potřebuje vrátit v termínu splatnosti s ohledem na jejich následnou vázanost jiným způsobem. Odkázali na judikaturu, zejména nálezy Ústavního soudu IV. ÚS 457/10, III. ÚS 980/13.

4. Ve vyjádření k námitkám žalobce uvedl, že směnka byla vyplněna v souladu s ujednáním v čl. I odst. 2.5 smlouvy. Žalobce a [redacted] jsou samostatnými společnostmi, při jednání se žalovanými byly zřetelně odlišeny. Společnost [redacted], s níž žalovaní uzavřeli smlouvy, se zavázala žalovaným poskytnout administrativní pomoc v souvislosti se zajištěním úvěru. Nedůvodná je námitka o žalobcem vyvolaném omylu ohledně smluvní pokuty. Společnost před uzavřením smlouvy s klienty projednává případné slevy ze smluvních pokut, sazba smluvní pokuty 0,05% z jistiny denně je podmíněna realizací výstavby rodinného domu, k níž nedošlo. Sjednaná smluvní pokuta je ve smlouvě jasně formulována, nejde o skrytý úrok, ustanovení § 1822 o. z. nelze aplikovat. Smlouva není spotřebitelským úvěrem, neobsahuje žádné zakázané ujednání ve smyslu § 1813 o. z., fakticky kopíruje příslušná zákonná ustanovení, která za nepřiměřená nelze považovat. Půjčka byla poskytnuta v souladu s ujednáním ve smlouvě.

5. Původní rozsudek soudu prvního stupně ze dne 8. 6. 2018, č. j. 49 Cm 53/2017-143, potvrzující rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 6. 2019, č. j. 12 Cmo 280/2018-252 a usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 5. 2021, č. j. 29 Cdo 3668/-300, jímž bylo dovolání žalovaných proti rozsudku odvolacího soudu odmítnuto, byly následně zrušeny nálezem Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2022, č. j. I. ÚS 2337/21, který dospěl k závěru, že uvedenými soudními rozhodnutími byly porušeny čl. 2 odst. 3 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky, protože obecné soudy se ústavně konformním způsobem nevypořádaly s řešením otázky, zda smlouva o půjčce ze dne [redacted], uzavřená mezi účastníky byla sjednána jako úplatná či bezúplatná a zda na předmětný právní vztah dopadá právní úprava zákona o spotřebitelském úvěru. Podle závazných právních závěrů, vyjádřených Ústavním soudem v předmětném nálezu, musí soud prvního stupně při výkladu smlouvy o půjčce za účelem posouzení, zda se jedná o smlouvu úplatnou či bezúplatnou a zda na ni tudíž dopadají ochranná ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru či nikoli, zohlednit všechny pro věc relevantní skutečnosti a nevycházet pouze z jejího jazykového výkladu, který je v rozporu s jejím výkladem teleologickým, průběhem předsmluvních jednání a nastavení smluvních ujednání všech smluv, uzavřených žalovanými s oběma společnostmi jako celku a zabývat se námitkovou obranou žalovaných, vycházející z jejich vztahů se společností [redacted] a faktickou provázaností těchto vztahů se žalobkyní.

6. V dalším řízení soud prvního stupně vyšel z provedeného dokazování (směnkou, žádostí žalovaných o poskytnutí půjčky ze dne [redacted], smlouvou o půjčce č. [redacted], smlouvou o budoucí smlouvě o dílo č. [redacted], smlouvou o dílo na projektovou dokumentaci č. [redacted] a smlouvou příkazní č. [redacted], předžalobními výzvami ze dne 3. 4 a 11. 4. 2017, emailovou korespondencí mezi žalovanými a společností [redacted], účastnickým výslechem žalovaného 1), bankovním výpisem z účtu žalobce). Z něj zjistil, že v souvislosti se záměrem pořídit si rodinný dům a v návaznosti na společností [redacted] prezentovaný program Nulová hotovost oslovili oba žalovaní tuto společnost. Poradkyně společnosti paní [redacted] v emailu žalovaným nabídla jako program financování nemovitosti tzv. Nulovou hotovost, v jehož rámci společnost [redacted] zafinancuje celou cenu domu a pozemku tak, aby nebyla zapotřebí žádná vlastní akontace. Přílohou emailu byl finanční dotazník s tím, že podle údajů v něm uvedených bude sestaven detailní plán, který bude představen žalovaným ke schválení. Paní [redacted] uváděla, že úvěr na financování stavby pro žalované zajistí. Žalovaní dne [redacted] se společností [redacted] uzavřeli soubor smluv (smlouva o budoucí smlouvě o dílo č. [redacted], smlouva o dílo na projektovou dokumentaci č. [redacted] a

smlouva příkazní č. [redacted]). Podle článku II bodu 2.1 smlouvy se zavázali zaplatit zálohu ve výši 170 000 Kč. Dne 31. 7. 2015 informovala paní [redacted] žalované o nutnosti provést úhradu zálohy dle podepsané smlouvy o budoucí smlouvě, aby společnost [redacted] mohla započít s přípravou projektové dokumentace. Uvedla, že zálohu je možné uhradit z vlastních zdrojů, případně je zde možnost financování prostřednictvím půjčky od společnosti [redacted], když dva měsíce jsou zdarma, nehradí se žádné poplatky, měsíční splátka se vypočte ze smluvní pokuty 0,05% denně (85 Kč denně) 2 550 Kč, při půjčce celé jistiny klient hradí pouze smluvní pokutu a jistina pohledávky ve výši 170 000 Kč je hrazena z hypotečního úvěru nebo prostřednictvím Půjčky na lepší bydlení od [redacted] s dobou splatnosti 12 let, úrokovou sazbou 5,9% a měsíční splátkou 1 650 Kč. Na základě žádosti žalovaných o poskytnutí půjčky k úhradě sjednané zálohy uzavřeli dne [redacted] se žalobcem smlouvu o půjčce, jíž se žalobce zavázal poskytnout žalovaným částku 170 000 Kč. Poskytnutí půjčky bylo prokázáno výpisem z účtu žalobce. Půjčka měla být žalovanými vrácena do 18. 11. 2015, pro případ prodlení s jejím vrácením byla sjednána smluvní pokuta ve výši 0,25% denně z dlužné jistiny půjčky. Ve smlouvě o půjčce žalovaní prohlásili, že mají zajištěn dostatek finančních prostředků nebo jiných zdrojů, aby mohli řádně plnit ujednání smlouvy, a potvrdili, že vzali na vědomí, že žalobce potřebuje finanční prostředky vrátit v termínu splatnosti, neboť je má po uplynutí tohoto termínu vázány jiným způsobem. V souladu s ujednáním ve smlouvě o půjčce vystavili k zajištění svých závazků dne [redacted] blankosměnku s doložkou „bez protestu“, nikoliv na řad žalobce, žalobce do ní následně doplnil údaj splatnosti dne 3. 4. 2017 a směnečnou sumu 383 350 Kč a směnku uplatnil.

7. Na základě takto zjištěného skutkového stavu a v intencích závazných závěrů, vyjádřených Ústavním soudem v nálezu ve věci, dospěl soud prvního stupně k závěru, že předmětnou smlouvu o půjčce, která je smlouvou spotřebitelskou, byť formálně nenaplňuje znaky spotřebitelského úvěru dle zák. č. 145/2010 Sb., je nutno s ohledem na okolnosti jejího uzavření a okolnosti uzavření předchozích smluv žalovaných se společností [redacted] nutno posoudit jako smlouvu úplatnou, podléhající režimu spotřebitelského úvěru dle citované právní úpravy. Minimálně zajištění závazků z této smlouvy o půjčce je jednak v rozporu s ustanovením § 18 cit. zák., zakazujícím použití směnky nebo šeku k zajištění úvěru či půjčky, jednak odporuje dobrým mravům, neboť: „Žalobce půjčuje lidem, v daném případě žalovaným č. 1 a 2, finanční částku na realizaci stavby potřebnou, kterou si lidé objednají u jiné subjektu, a to u [redacted] Tento proces je řádně smluvně kontrahován, když od půjčení částky, které jsou přímo převedeny potřebnému subjektu tak, jak je uvedeno ve smlouvě. Ve smlouvě je dále uvedeno, že půjčka má být vrácena ve lhůtě dvou měsíců a že žalobce tyto peníze potřebuje a váže je poté k jinému projektu. Žalobce má zájem je znovu investovat nebo někde uložit. Ale tedy proč, když bylo domluveno datum vrácení půjčky za dva měsíce, je tato vymáhána směnkou se splatností až za dva a půl toku. Za tuto dobu naběhla smluvní pokuta na částku 213 350 Kč. Tento výsledek je zásadně v rozporu s tím, co žalobkyně predikovala a co kladla ve smlouvě na vědomí subjektu, kterému půjčuje, tzn., že na platbě a vrácení trvá v co nejkratší lhůtě dvou měsíců tak, aby je mohla dále využít. Nikde v žádném tvrzení, žádném listinném důkazu, nebylo nikdy v žádných jiných kauzách uvedeno, že by žalobkyně tyto částky a půjčky požadovala fakticky v co nejbližším možném termínu. Vždy se tato lhůta pohybuje od lhůty k vrácení peněz do vystavení směnky v řádu dvou let až tří let. Soud toto jednání považuje za nemravné, neboť je to v rozporu se smyslem dané smlouvy a tvrzením žalobkyně v této smlouvě žalovaným a dle zajištění směnkou je to skutečně obcházení zákona o spotřebitelském úvěru“. Soud dovodil, že s ohledem na propojení samostatných společností žalobce a společnosti [redacted] v osobě totožného jednatele, bylo nad rámec schopností žalovaných odlišit při totožnosti jednajících osob, s kým jednají a s jakými důsledky. Podle soudu účelem poskytování „bezúročných “ půjček žalobkyní je pouze snížení rizik, spojených s výstavbou, kterou zaštiťují [redacted] prostřednictvím svých dceřiných společností, když je vše rozděleno na dvě samostatné části tak, aby se nemusela příliš společnost [redacted] zabývat finanční situací účastníků a tím, zda získají úvěr, neboť poskytovaná půjčka zpravidla slouží jako zálohy na koupi pozemků či zhotovení

stavební dokumentace. Pokud by totiž ji poskytovaly přímo [redacted], musela by být řešena otázka skutečného plnění, na něž byla půjčka určena. Výše popsaný model, používaný žalobcem, toto v neprospěch spotřebitele obchází. Smlouva o půjčce je zastřeným právním úkonem. Jedná se o smlouvu o spotřebitelském úvěru dle zákona č. 145/2010 Sb. Sjednaná smluvní pokuta je zastřeným úrokem, když ze smlouvy vyplývá, že žalobce věděl, že žalovaní nejsou schopni půjčku v termínu splatit a splácení smluvní pokuty předpokládala i emailová korespondence žalovaných s paní [redacted]. Smluvní pokuta tak fakticky představovala cenu peněz, tedy úrok. Soud uzavřel, že smlouva, uzavřená mezi účastníky, je smlouvou o spotřebitelském úvěru dle zák. č. 154/2010 Sb., který však nelze zajistit směnkou.

8. Z uvedených důvodů rozhodl soud prvního stupně o zrušení směnečného platebního rozkazu a v řízení úspěšným žalovaným přiznal podle § 142 odst. 1 o. s. ř. právo na náhradu řízení.

9. Žalobce napadl rozsudek včas podaným odvoláním. Navrhl jej změnit tak, že směnečný platební rozkaz bude ponechán v platnosti a žalobci bude přiznána náhrada nákladů řízení. Soud prvního stupně nerespektoval závazné pokyny, vyjádřené v nálezu Ústavního soudu. Své právní posouzení a závěr, že zajištění půjčky směnkou je v rozporu s dobrými mravy a bylo by tomu tak i v případě, že by půjčka nebyla spotřebitelským úvěrem, pokud by k jejímu vymáhání prostřednictvím směnky došlo s odstupem dvou a půl roku, založil nikoliv na objektivním vyhodnocení provedeného dokazování, ale na skutečnostech známých mu z úřední činnosti (rozhodování kauz žalobkyně). Žalobce namítl, že žalovaní byli k úhradě dluhu vyzváni dříve a v postupu věřitele, který vymáhá dluh s časovým odstupem, nelze shledat nic zakázaného či nemravného. Úvahy soudu ohledně dvou variant posouzení smlouvy o půjčce (bod 27 odůvodnění) jsou nepatřičnou fabulací, nejsou výsledkem objektivního hodnocení věci, založeného na vyhodnocení důkazů v intencích zásady volného hodnocení důkazů. Dokazování nadto nebylo úplné, žalobcem navržené důkazy soud neprovedl. Odůvodnění rozsudku v mnohých ohledech považuje za argumentačně nesrozumitelné. Závěr soudu, že žalovaný 1) byl vmanipulován do uzavření smlouvy o půjčce, nemá oporu v dokazováním zjištěném skutkovém stavu. Časovou osu jednání žalovaných a skutečnosti z ní plynoucí žalobce přehledně shrnul v podání ze dne 5. 9. 2022. Soud k němu nepřihlédl, přestože podle pokynu Ústavního soudu byl povinen se opětovně zabývat námitkami žalovaných v intencích závazných právních závěrů, v nálezu vyjádřených. Podle žalobce předmětným nálezem Ústavní soud zanevřel na ideu právního státu a úkoly, které jsou mu jako soudnímu orgánu ochrany ústavnosti svěřeny. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů a není ani povolán k výkladu jednoduchého práva. V dané věci tak nezákonně činí, protože nerespektuje zákonné ustanovení čl. I § 17 ZSŠ, které nikdy nebylo Ústavním soudem zrušeno. Z tohoto ustanovení vyplývá, že směnečný dlužník nemůže vůči remitentovi směnky uplatnit námitky, zakládající se na jeho vztazích k třetí osobě, stojící zcela mimo smluvní vztah remitenta a směnečného dlužníka. Soud by tak v námitkovém řízení v rozporu s projednací zásadou řešil smluvní vztah, jehož jedna smluvní strana není účastníkem řízení. Byla by tak porušena Ústavou (čl.96) garantovaná rovnost práv účastníků řízení. Nesouhlasí se závěrem Ústavního soudu, že žalobce ve spolupráci se společností [redacted] těžil ze stavu, který svým postupem společnosti vyvolaly a nad nímž měl žalobce kontrolu. Personální a majetkové propojení společností není skutečností právem zakázanou a ani způsobilou vyvolat protiprávní stav. Společnosti data svých klientů nesdílejí a nevytváří společné postupy. Nad jednáním žalovaných a řádným a včasným splněním smluvně převzaté povinnosti vrátit půjčku, kterým by uplatnění sjednané sankce vyloučili, neměla žalobkyně kontrolu. Ústavní soud neposkytnutí hypotečního úvěru přičítá k tíži žalobce a bez jakéhokoliv podkladu v provedeném dokazování dovozuje, že žalobce či společnost [redacted] převzaly závazek zajistit nebo zprostředkovat pro žalované hypoteční úvěr. Uzavření smlouvy o hypotečním úvěru včetně podmínek jeho čerpání jsou vždy výsledkem jednání mezi klientem a bankou nad konkrétním investičním záměrem, do nějž žalobkyně nijak zasahovat nemohla. Vyřízení úvěru zhatili žalovaní svými předchozími negativními záznamy v bankovních registrech, o nichž žalobce ani společnost [redacted] v době uzavření smluv nevěděl. Pokud Ústavní soud zdůrazňuje povinnost soudu při výkladu

vůle upřednostnit skutečnou vůli účastníků před jejím formálním projevem, má žalobce za to, že svoji skutečnou vůli žalovaní vyjádřili v uzavřených smlouvách a nyní ji účelově zpochybňují ve snaze zprostit se své finanční odpovědnosti vůči žalobkyni, kterou úmyslně nebo z hrubé nedbalosti uvedli v omyl ohledně vrácení půjčky ve sjednaném termínu. V rozporu s § 6 o. z. tak žalovaní hodlají těžit ze svého vlastního nepoctivého jednání. Právní posouzení smlouvy o půjčce soudem jako smlouvy, na niž se vztahují ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru s ohledem na její úplatnost, založené na posouzení smluvní pokuty jako skrytého úroku, je v rozporu s ustáleným výkladem přijímaným dovolacím soudem, podle něhož úplatnost či bezúplatnost půjčky lze usuzovat výhradně z obsahu smlouvy o půjčce k okamžiku jejího uzavření. Půjčka, poskytnutá explicitně bez úroku a bez jakékoliv další úplaty, zajištěná smluvní pokutou pro případ prodlení dlužníka s její úhradou, je půjčkou ve smyslu § 2 písm. c) zák. č. 145/2010 Sb., na niž se právní úprava citovaného zákona nevztahuje. Smlouva č. 565101, uzavřená mezi účastníky, byla sjednána jako krátkodobá bezúročná půjčka, odlišný výklad smlouvy pro případ, že žalovaní závazky z této smlouvy nesplní, není představitelný. Na podporu své argumentace žalobce odkazuje na důvodovou zprávu k zákonu o spotřebitelském úvěru a v ní uvedené skutkově zcela odlišné modelové případy jednání, představujícího zjevné obcházení účelu této zákonné úpravy. Smluvní pokuta a úrok jako úplata za poskytnutí jsou dva zcela rozdílné právní instituty. Povinnost platit úplatu za poskytnutí půjčky vzniká již při uzavření smlouvy jako smluvní závazek, jde o tzv. civilní plod peněz. Naproti tomu smluvní pokuta jako forma zajištění závazku má dlužníka pod pohrůžkou majetkové sankce motivovat ke splnění zajištěné povinnosti a povinnost ke její úhradě vzniká sekundárně jako nepříznivý právní následek prodlení dlužníka s jejím plněním. Závěr Ústavního soudu i soudu prvního stupně, že žalobce při uzavření smlouvy o půjčce předpokládal, že se žalovaní dostanou do prodlení s úhradou půjčky, počítal s aktivací smluvní pokuty a smlouvu uzavíral s úmyslem na ní profitovat, pro žalobce překvapivě není důkazně podložen. Výklad smlouvy a její právní posouzení nemůže vycházet z okolností, které nastaly po uzavření smlouvy a nezávisle na vůli žalobce. Skutečnost, že žalovaní byli srozumitelně a transparentně upozorněni na případné důsledky nevrácení půjčky ve sjednané lhůtě, dokládá modelový případ uvedený v žádosti o poskytnutí půjčky a také účastnický výslech žalovaného 1), z něhož vyplývá, že si musel být vědom splatnosti půjčky i možnosti sankce v případě prodlení s její úhradou. Závěr Ústavního soudu, že žalobce při vědomí, že žalovaní nemají dostatek finančních prostředků k vrácení půjčky, se svou pohledávku snažil uměle navýšit o smluvní pokutu, představuje spekulativní a důkazně nepodloženou konstrukci. Tu následně převzal soud prvního stupně. Žalovaní naopak ve smlouvě deklarovali, že mají dostatek finančních prostředků k řádnému splacení půjčky ve lhůtě sjednané v čl. 3.1 smlouvy. Tomuto prohlášení koresponduje výpověď žalovaného 1), podle níž v rozhodné vlastnili byt v hodnotě 850 000 Kč a dosahovali příjmů až 70 000 Kč. Teprve následně tvrdili, že žalobce musel vědět, že dostatkem finančních prostředků ke splacení půjčky nedisponují a do doby splatnosti půjčky si hypoteční úvěr nejsou schopni zajistit. Financování výstavy rodinného domu pro žalované zajišťoval člen finančně poradenské skupiny [redacted], nikoliv žalobce nebo společnost [redacted] Žalovaní museli vědět, zda splňují podmínky pro poskytnutí úvěru a měli a museli být vědomi toho, že žadatelům s negativním záznamem v bankovních registrech je hypoteční úvěr poskytnut jen ztěží. Závěr o tom, zda smlouva obsahuje ujednání o jakékoliv finanční protihodnotě za poskytnutí ve smlouvě sjednaných finančních prostředků lze přijmout pouze na základě posouzení obsahu smluvních ujednání za použití zákonných výkladových pravidel, nikoliv na základě následného chování smluvních stran. Dovozování úplatnosti půjčky z prodlení žalovaných je právně neudržitelnou konstrukcí soudu, zakládající se na posuzování událostí, nemajících původ ani základ v okolnostech existujících v době uzavření smlouvy o půjčce. Výklad, přijatý Ústavním soudem, popírá základní zásady soukromého práva (povinnost dodržovat smlouvy a rovnost stran) a je výrazem nedůvodné a přepjaté ochrany spotřebitele, která ve svém důsledku podporuje dlužníky v nesplácení půjček. Posouzení smluvní pokuty jako skrytého úroku převrací smysl ujednání a vůli účastníků, vyjádřenou ve smlouvě o půjčce, protože takto je splatnost půjčky podřazována pod počátek běhu úročení. To absolutně neodpovídá explicitně vyjádřené vůli účastníků, kterou dle ustáleného výkladu dodatečně

měnit či jinak doplňovat nelze. Nález Ústavního soudu i napadený rozsudek rovněž nerespektuje základní výkladová pravidla právního jednání v ustanovení § 555 a zejména 556 obč. zák. (tzv. teorie vůle), podle je nichž při výkladu právních jednání nezbytné vycházet ze společné vůle účastníků. Ústavní soud zjevně vychází z předchozí neplatné právní úpravy v ustanovení § 35 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb. Je nepřípustné, aby empirický výklad (v projednávané věci je prokázán jednoznačný projev vůle – společná vůle stran, která je stranám zřejmá) byl nahrazován normativním výkladem, která je podpůrný a použitelný pouze v případě, kdy společnou vůli účastníků nelze zjistit. Soud výkladem nemůže stranám vnucovat jinou vůli (doplňovat či měnit), než kterou měly v době právního jednání, kdy další vývoj závazku nikdo nemohl předjímat. Ochrana spotřebitele má své meze a v žádném případě ji nelze pojímat jako obranu jeho lehkomyslnosti a neodpovědnosti. Institut ochrany spotřebitele neznamená, že by se spotřebitel mohl ex post dovolávat neplatnosti svých právních úkonů, které učinil zcela dobrovolně. Postup Ústavního soudu, který své úvahy a závěry, týkající se skutečností mimo rámec vztahů mezi žalobkyní a žalovanými implementuje do řízení, aniž ohledně těchto skutečností provedl dokazování na úrovni nalézacího či odvolacího soudu, není ústavně konformní. Jeho nález je v rozporu s předchozí judikaturou Ústavního soudu, zejména rozhodnutím ve věci sp. zn. I. ÚS 127/21. V tomto rozhodnutí, jímž byla ústavní stížnost odmítnuta, Ústavní soud typově shodnou smlouvu o půjčce shledal za „nevybočující z kautel spravedlivého procesu“. Žalobce rovněž poukazuje na personální propojení člena senátu I. ÚS [redacted] a právního zástupce žalovaných, který v době od 1. 10. 2016 do 31. 5. 2018 byl asistentem soudce [redacted]. Podle názoru žalobce formálně správný procesní postup Ústavního soudu, který usnesením ze dne 7. 9. 2021, č. j. I. ÚS 2337/21 rozhodl o vyloučení [redacted] z projednání ústavní stížnosti, podané žalovanými, není v projednávané věci zárukou nepodjatého rozhodnutí ve věci.

10. Odvoláním žalobce napadl také nákladový výrok rozsudku, který považuje za nepřezkoumatelný, protože soud nespecifikoval jednotlivé úkony právní služby, za něž byla žalovaným náhrada přiznána. Dále poukázal na rozpor mezi zvukovým záznamem z jednání a písemným protokolem. Přestože podle zvukového záznamu soud účastníky o možnosti podat odvolání nepoučil, v protokole je uveden opak.

11. Žalovaní se k odvolání písemně nevyjádřili. Při jednání před odvolacím soudem odkázali na závěry, vyjádřené Ústavním soudem v předmětném nálezu. Uvedli, že formálnost propojení žalobce a společnosti [redacted] vyplývá i ze samotného vyjádření žalobce, podle něhož nižší sankce byly sjednány jen pro případ dokončení stavby domu. Bylo tak zneužito postavení žalovaných jako slabší strany. Navrhli, aby napadený rozsudek byl potvrzen.

12. Odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek včetně řízení, které jeho vydání předcházelo (§ 212 a násl. o. s. ř.).

13. Z obsahu podaného odvolání vyplývá, že stěžejní argumentace žalobce se zakládá na jeho výhradách proti závěrům, vyjádřeným Ústavním soudem v nálezu v předmětné věci, z nichž vycházel soud prvního stupně. Tyto závěry jsou však závazné jak pro soud prvního stupně, tak pro soud odvolací. Z čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky vyplývá, že vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby. Nálezová judikatura ústavního soudu má precedenční přesah, kdy právní názor, vyjádřený v nálezu Ústavního soudu, má-li obecnou povahu, je pak obecně závazný při řešení typově shodných případů, protože rovnost v právech ve vztahu k obecným soudům podle čl. 1 Listiny kromě jiného zakládá právo na stejné rozhodování ve stejných případech a zároveň je tak vyloučena libovůle při aplikaci práva (srov. např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 184/96, sp. zn. III. ÚS 200/2000, sp. zn. IV.ÚS 301/05).

14. Ústavní soud ve svém nálezu vyšel ze zjištění, že předmětná smlouva o půjčce byla uzavřena v souvislosti se smlouvou o smlouvě budoucí o dílo, smlouvou o dílo a smlouvou příkazní, které stěžovatelé uzavřeli se společností [redacted] Smlouvy byly stěžovateli uzavřeny v rámci programu „Nulová hotovost“, ohledně něhož bylo společností [redacted], proklamováno, že pro realizaci výstavby rodinného domu není třeba disponovat žádnými

naspořenými prostředky, neboť klientům bude poskytnuta krátkodobá překlenovací půjčka zcela bez úroků a bez poplatků, která bude následně uhrazena z prostředků poskytnutých bankou na základě hypotečního úvěru, který stěžovatelům bankou poskytnut nebyl. I pokud by se tak stalo, lze si jen obtížně představit, že by byla „půjčka" vrácena při její splatnosti, neboť záloha ve výši 170 000 Kč byla účelově vázána tak, že bude vyplacena na bankovní účet společnosti [redacted], která jej v souladu se smlouvou o dílo využije na pořízení projektové dokumentace pro výstavbu rodinného domu. Kompletaci žádosti stěžovatelů o poskytnutí hypotečního úvěru bylo možno provést a předat bance k posouzení až po vyhotovení projektové dokumentace. Podle Ústavního soudu i v případě, že by se v průběhu tohoto procesu nevyskytly žádné problémy, nebylo by možné posouzení žádosti o hypoteční úvěr bankou, uzavření hypoteční smlouvy a následně též doložení splnění podmínek pro čerpání hypotečního úvěru a uvolnění předmětných finančních prostředků bankou realizovat ve lhůtě dvou měsíců tak, aby se stěžovatelé nedostali do prodlení se splacením půjčky. Přisvědčil sice závěrům obecných soudů ohledně vymezení rozdílu mezi úrokem coby plodem peněz a smluvní pokutou, která má motivovat dlužníka k řádnému splnění zajištěného závazku, uzavřel však, že v této věci musel žalobce od samého počátku předpokládat, že se stěžovatelé dostanou do prodlení s vrácením půjčky a dojde k aktivaci ujednání o smluvní pokutě, na niž je vzhledem k výše uvedeným okolnostem třeba hledět jako na skrytý úrok, nikoli jako na smluvní pokutu. Ústavní soud uložil obecným soudům, aby se při výkladu smlouvy o půjčce a jejím posouzení z hlediska úplatnosti, relevantní z hlediska případné aplikace ochranných ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru, zabývaly při provázanosti žalovaných s oběma společnostmi námitkami žalovaných z jejich vztahu ke společnosti [redacted] a při výkladu smlouvy zohlednily všechny relevantní skutečnosti, tedy obsah smluvních ujednání všech smluv, uzavřených žalovanými s oběma společnostmi jako celku, včetně jednání předsmluvních.

15. Soud prvního stupně postupoval v souladu se shora uvedenými závaznými závěry. Návaznost předmětné smlouvy o půjčce se smlouvami, uzavřenými žalovanými se společností [redacted], vyplývá z provedeného dokazování. Z něj soud zjistil, že v rámci předsmluvních jednání, předcházejících uzavření souboru smluv se společností [redacted] pracovnice [redacted] paní [redacted] žalovaným nabídla jako program financování nemovitosti tzv. Nulovou hotovost, v jehož rámci společnost vše zafinancuje bez nutnosti vlastní akontace ze strany žalovaných. Smlouva o půjčce byla žalovanými se žalobcem uzavřena v souvislosti s jejich povinností k úhradě zálohy ve výši 170 000 Kč, která jim vznikla na základě již uzavřených smluv. Bezúročná půjčka od žalobce na dobu dvou měsíců bez jakýchkoliv poplatků byla jednou z možností financování zálohy, která jim byla nabídnuta paní [redacted] s tím, že měsíční splátka bude vypočtena ze smluvní pokuty a žalovaní uhradí pouze smluvní pokutu a jistina bude uhrazena z hypotečního úvěru. Není sporné, že hypoteční úvěr nebyl žalovaným poskytnut. Nelze však přisvědčit žalobci, že bylo nezbytné zabývat se důvody, pro které se tak stalo a provádět k tomu dokazování. Ústavní soud své závěry, že žalobce již při uzavření smlouvy o půjčce předpokládal, že žalovaní se dostanou do prodlení s jejím splacením a dojde k aktivací smluvní pokuty, založil na tom, že posouzení žádosti o hypoteční úvěr, jejíž součástí musela být projektová dokumentace, na jejíž pořízení byly půjčené prostředky určeny, uzavření hypoteční smlouvy a následně také doložení splnění podmínek pro čerpání hypotečního úvěru a uvolnění předmětných finančních prostředků bankou nebude možno realizovat ve lhůtě dvou měsíců do splatnosti půjčky. Email paní [redacted], z jehož obsahu plyne, že žalovaní budou hradit pouze smluvní pokutu, z níž byla také splátka půjčky vypočtena, rovněž dokládá, že žalobce prodlení žalovaných a vznik práva na zaplacení smluvní pokuty předpokládal. Tvrzení žalobce, že naopak očekával včasné splacení půjčky žalovanými s ohledem na smluvní ujednání, v němž žalovaní potvrdili, že disponují dostatkem finančních prostředků k včasnému splacení půjčky, nepřímo vyvrací i údaje o výši příjmů, které žalovaní žalobci sdělili. Jejich výše cca 70 000 Kč nemohla žalobci garantovat řádné a včasné splacení půjčky, neboť ve lhůtě dvou měsíců do splatnosti půjčky byl příjem žalovaných v souhrnu nižší než dluh z půjčky. Žalovaní měli ve vlastnictví byt, žalobce

však reálně nemohl očekávat, že by jej prodali za účelem splacení půjčky, pokud v něm bydleli. I kdyby jej však hodlali prodat, realizace prodeje ve lhůtě dvou měsíců do splatnosti půjčky, nejeví se pravděpodobná. Soudem provedený výklad smlouvy a její právní posouzení tak vycházel z okolností daných již k okamžiku uzavření smlouvy, nikoliv nastalých později. Závěr, že předmětná smlouva o půjčce je smlouvou úplatnou, neboť sjednaná smluvní pokuta je fakticky skrytým úrokem, tak má podklad v provedeném dokazování a plně respektuje závazné závěry, vyjádřené Ústavním soudem v předmětném nálezu. Zákon o spotřebitelském úvěru (zák. č. 145/2010 Sb.) v ustanovení § 2 vymezuje případy, kdy nelze tento zákon na vztah smluvních stran použít. Podle písmene c) citovaného ustanovení se nevztahuje na půjčku, úvěr nebo jinou obdobnou finanční službu poskytnutou bez úroku nebo jakékoli úplaty. Pokud smluvní pokuta, sjednaná ve smlouvě, představuje skrytý úrok, je nutno na smlouvu nahlížet jako na smlouvu úplatnou, podléhající úpravě dle tohoto zákona, který v § 18 stanovil, že ke splacení nebo zajištění splacení spotřebitelského úvěru nelze použít směnku nebo šek. Námitková obrana žalovaných, založená mimo jiné na tvrzení o zákazu zajištění závazků z předmětné smlouvy směnkou, je tak důvodná.

16. Žalobce dále dovozuje, že formálně správný procesní postup Ústavního soudu a jeho rozhodnutí o vyloučení [redacted] z projednání ústavní stížnosti, podané žalovanými, není zárukou nepodjatého rozhodnutí ve věci. Podle obsahu spisu žalobce v rámci podaného vyjádření k ústavní stížnosti žádné výhrady ve vztahu k soudcům příslušného senátu Ústavního soudu neuplatnil. Z usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2021, jímž v řízení o ústavní stížnosti žalovaných rozhodl o vyloučení člena senátu, jemuž byla věc přidělena, [redacted] vyplývá, že podnět ke svému vyloučení z projednávání a rozhodování věci podal [redacted], který se cítil být podjatý s ohledem na svůj blízký osobní a předchozí pracovní vztah k právnímu zástupci stěžovatelů. Případný rozpor mezi zvukovým záznamem z jednání a písemným protokolem z jednání stran poskytnutého poučení není významný, pokud součástí písemného vyhotovení rozsudku bylo řádné poučení o opravných prostředcích.

17. Z uvedených důvodů proto odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ve věci samé (bod I. výroku) rozsudek podle § 219 o. s. ř. potvrdil.

18. Změnil však výrok o náhradě nákladů řízení. Soud prvního o nákladech rozhodl nesprávně, pokud při rozhodování o náhradě nákladů řízení nerozhodoval ve vztahu ke každému ze žalovaných, kteří jsou samostatnými účastníky, jednotlivě. Z ustanovení § 12 odst. 4 vyhl.č.177/1996 Sb. vyplývá, že jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu mimosmluvní odměna snížená o 20 %. Každému ze žalovaných tak za první řízení před soudem prvního náleží náhrada nákladů v rozsahu odměny za 6 úkonů právní služby ve výši po 9 860 Kč dle § 7 a 11 cit. vyhl., snížené o 20% dle §12 odst.4 cit. vyhl. (převzetí a příprava věci, podání námitek, účast na jednáních u soudu prvního stupně ve dnech 12. 12. 2017, 20. 2. 2018 a 15. 5. 2018, závěrečný návrh), 6 paušálních náhrad hotových výdajů po 300 Kč dle § 13 odst.4 cit. vyhl., částka 1 772,15 Kč jako polovina z celkového cestovného za tři cesty advokáta k jednáním u soudu prvního stupně (vozidla [redacted], reg. zn. [redacted], vzdálenost jedna cesta 105 km, průměrná spotřeba 6, 4 l/100 Km, výše náhrady 3,9 a cena PHM 28, 6 Kč/l činilo cestovné při první cestě 601,25 Kč a při druhé a třetí cestě při výši náhrady 4 Kč a ceně PHM 29,8 Kč/l, vždy 620,25 Kč) a dále polovina z celkové výše náhrad za promeškaný čas v rozsahu 3 x 6 půlhodin po 100 Kč dle § 14 cit. vyhl. (vždy 6 půlhodin za jednu cestu), tedy celkem 51 800,15 Kč. Za první odvolací řízení náleží každému ze žalovaných náhrada zaplaceného soudního poplatku z odvolání ve výši 19 232 Kč a odměna za dva úkony právní služby ve výši po 9 860 Kč dle § 7 a 11 cit. vyhl., snížené o 20% dle §12 odst. 4 cit. vyhl. (podání odvolání, účast na jednání před odvolacím soudem), tedy celkem 35 608 Kč. Za úkony právní služby, spočívající v převzetí zastoupení novým advokátem a v podání dvou návrhů na vyslovení neúčinnosti doručení usnesení soudu prvního stupně odvolací soud žalovaným odměnu nepřiznal, neboť žádný z těchto úkonů právní služby neshledal úkonem nezbytným ani účelným, za který by bylo možno dle § 142 odsat.1 o. s. ř. přiznat. K převzetí

zastoupení Mgr. Juráčkovou došlo v odvolacím řízení po výpovědi plné moci, udělené žalovanými advokátovi JUDr. Bukovjanovi. Rozhodnutí o změně zastoupení je zcela na rozhodnutí účastníků. Úkon právní služby, spočívající v převzetí zastoupení novým advokátem lze jako úkon nezbytný a účelný posuzovat zejména v případech, kdy původní advokát vypověděl plnou moc či ukončil výkon advokacie a účastník si tedy musil ustanovit nového právního zástupce. Ve směnečném námitkovém řízení, podléhajícím koncentrační zásadě, vylučující možnost jakýchkoliv nových tvrzení v odvolacím řízení, resp. již po uplynutí lhůty pro podání námitek, však tento úkon účelný ani nezbytný shledat nelze. Stejně tak jako úkony účelné a nezbytné nelze hodnotit žádný z podaných návrhů na vyslovení neúčinnosti doručení usnesení soudu prvního stupně, protože žádný z nich se nezakládal na tvrzení, že účastník se nemohl seznámit s doručenou písemností, ale na tvrzení, že písemnosti nebyly žalovaným vůbec doručeny. Skutečnost, že soud prvního stupně oběma návrhům vyhověl, nemůže zakládat účelnost podaných návrhů, které správně měly být zamítnuty. Za odvolací řízení tak každému ze žalovaných náleží 35 608 Kč. Za dovolací řízení náleží každému ze žalovaných náhrada zaplaceného soudního poplatku ve výši 14 000 Kč a odměna za dva úkony právní služby ve výši po 9 860 Kč dle § 7 a 11 cit. vyhl., snížené o 20% dle §12 odst. 4 cit. vyhl. (převzetí právního zastoupení v dovolacím, řízení a podání dovolání) a dvě paušální náhrady hotových výdajů po 300 kč dle § 13 odst.4 cit. vyhl., celkem 30 376 Kč. Za další řízení před soudem prvního stupně náleží každému ze žalovaných odměna za jeden úkon právní služby ve výši po 9 860 Kč dle § 7 a 11 cit. vyhl., snížené o 20% dle §12 odst.4 cit. vyhl. a jedna paušální náhrada hotových výdajů 300 Kč dle § 13 odst.4 cit. vyhl. Každému ze žalovaných tak náleží náhrada nákladů řízení ve výši 125 972 Kč. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně v bodě II. výroku změnil a žalobci uložil povinnost zaplatit každému ze žalovaných náhradu nákladů řízení ve výši 125 972 Kč.

19. O nákladech odvolacího řízení rozhodl odvolací soud podle § 224 odst. 1 a 142 odst. 1 o. s. ř. V odvolacím řízení každému ze žalovaných přiznal právo na náhradu nákladů řízení v rozsahu odměny za jeden úkon právní služby ve výši po 9 860 Kč dle § 7 a 11 cit. vyhl., snížené o 20% dle §12 odst. 4 cit. vyhl. (účast na jednání před odvolacím soudem) a jedné paušální náhrady hotových výdajů 300 kč dle § 13 odst. 4 cit., celkem 9 844,48 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze ve lhůtě dvou měsíců od jeho doručení podat dovolání k Nejvyššímu soudu ČR prostřednictvím soudu prvního stupně, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí, může oprávněný podat návrh na výkon rozhodnutí.

Praha 29. srpna 2023

JUDr. Eva Hodanová v. r.
předsedkyně senátu

Zuzana Loukotová Digitálně podepsal Zuzana Loukotová Datum: 2023.09.19 09:13:53 +02'00'

Shodu s prvopisem potvrzuje Zuzana Loukotová.